

*dr hab. Krystyna Leśniak-Moczuk, prof. UR*¹

Instytut Socjologii
Uniwersytet Rzeszowski

Regionalizm w teorii i praktyce

WSTĘP

Ukochany kraj, umiłowany kraj, ukochane i miasta i wioski... [Konstanty Ildefons Gałczyński]. Słowa tej pieśni ilustrują przywiązanie do ziemi ojczystej. Przejawy patriotycznych postaw zdeterminowane są sytuacją społeczno-polityczną. Czasy pokojowe sprzyjają aktywności wyrażanej codzienną pracą zawodową i podejmowaniem działań przyczyniających się do rozwoju społecznego regionu, kraju i budowania relacji społecznych w lokalnej wspólnocie. Jednak postęp cywilizacyjny burzy dotychczasowy porządek czasoprzestrzeni i wkracza w sferę psychospołeczną człowieka.

W województwie podkarpackim istnieje długoletnia tradycja poparta bogatymi doświadczeniami ruchów regionalnych. Obecnie tworzone są załączki do integracji działań poszczególnych stowarzyszeń miłośniczych miast, gmin i ziem. Jednym z inicjatorów tej integracji jest Towarzystwo Przyjaciół Rzeszowa. Trzydziestosiemioletni dorobek tego Towarzystwa wraz z dwudziestoleciami wydawania przez niego miesięcznika „Echo Rzeszowa” stał się impulsem do refleksji i podsumowań najważniejszych osiągnięć rzeszowskich regionalistów.

TEORETYCZNE ASPEKTY REGIONALIZMU

Etymologicznie słowo regionalizm wywodzi się z wyrazu region (łac. *regio*) oznaczającego okolicę, krainę. Regionem jest umownie wydzielony, względnie jednorodny obszar odróżniający się od terenów przyległych określonymi cechami naturalnymi lub nabytymi – fizyczno-geograficznymi, fizjograficzno-krajobrazowymi, przyrodniczymi, przestrzenno-funkcjonalnymi, gospodarczymi, administracyjnymi, etnograficznymi, społeczno-kulturowymi [Chorążki, 2001, s. 121; Turowski, 1998, s. 100]. Regiony wyznaczone są linearnie (autonomiczne, ad-

¹ e-mail: kles@autograf.pl.

ministracyjne, samorządowe) lub naukowo (kulturowe, etniczne, etnograficzne). Przy rozgraniczaniu regionów powinno się brać pod uwagę więzi tradycji kulturowych, aktualne więzi kooperacyjne i świadomość przynależności do określonej grupy terytorialnej [Damrosz, 1998, s. 21, 26].

Regionalizm stoi w relacji do regionu jako specyficznego obszaru wyróżniającego się cechami kulturowymi, geograficznymi i społecznymi, czyli posiadającego atrybuty decydujące o niepowtarzalnym charakterze kultury, krajobrazu i mieszkańców [Omelaniuk, 1998b, s. 21–22; Skorowski, 1998/99, s. 26–33]. Regionalizm odnosi się do świadomości i zachowań mieszkańców danych miejscowości wrośniętych w ich historię od pokoleń. Regionalizm może mieć znaczenie: historyczne, kulturowe, etnograficzne, geograficzne, ekonomiczne [Partycki, Drewniak, 2015, s. 18].

Według Anatola Omelaniuka regionalizm jest ideologią historycznie ukształtowanych zbiorowości terytorialnych odznaczających się żywą świadomością więzi lokalnych i poczuciem odmienności od innych zbiorowości [Omelaniuk, 1998b, s. 5]. Celem regionalizmu jest rozwijanie wielorakich wartości własnej odrębności, wzbogacanie szeroko rozumianego życia społecznego współczesnego świata [Skorowski, za: Parzyszek, *Wydawnictwa...*, 2015, s. 25].

W sensie politologicznym regionalizm to dążenie do dekoncentracji i decentralizacji władzy, przekazywanie jej na niższe szczeble terenowe. Regionalizm wywodzi się z oddolnego dążenia do poczucia odrębności wspólnot terytorialnych. Korzenie regionalizmu wywodzą się z Francji, gdzie kulturowy centralizm zagrażał integralności i tożsamości. W Polsce idee regionalizmu wzmacniały najpierw dążenie do uzyskania państwowości, a potem do niwelacji różnic zaborowych. Obecnie regionalizacja to odgórna inicjatywa wynikająca z polityki regionalnej odrodzona po 1981 roku, traktująca dziedzictwo i tradycje jako inspirację dla rozwoju i kształtowania tożsamości. Upodmiotowienie społeczności regionalnych w Polsce poprzez samorządność jako wynik decentralizacji państwa nie narusza jego jedności i integralności. Od 1990 roku znika zarządzanie państwem ze stolicy dzięki samorządności na szczeblu gmin, a od 1999 roku na szczeblu powiatów i województw. Samorządy lokalne są wspierane przez stowarzyszenia regionalne, działające w warunkach instytucji demokratycznych, wyzwalające spontaniczną, dobrowolną i kreatywną partycypację w płaszczyźnie politycznej, społecznej i kulturalnej. Mogą zaistnieć trzy scenariusze traktowania regionalistów przez samorządowców: odpłatne zlecenie zadań publicznych, wsparcie inicjatyw lub podporządkowanie finansowe organizacji i personalnych działań. Samorządowcy powinni być partnerami i sojusznikami regionalistów ze względu na ich zaangażowanie w sprawy publiczne w lokalnym otoczeniu. Tymczasem samorząd jest w sytuacji uprzywilejowanej w stosunku do regionalistów. W suwerennym kraju celem ruchu regionalistycznego powinno być wspieranie struktur państwowych i terenowych, pielęgnowanie tożsamości lokalno-regionalnej i pamięci historycznej, ochrona lokalnego dziedzictwa kulturowego i dbałość o rozwój regionu [Damrosz, 2014, s. 58; Omelaniuk, 1998b, s. 35; Olbracht-Prondzyński, 2014, s. 201–208; Partycki, 1995, s. 33–34].

Współczesny regionalizm można rozpatrywać z trzech perspektyw: indywidualnej (powiązanie jednostki z terytorium), wspólnotowej (więź regionalna mieszkańców) i ideologicznej (aktywność na rzecz odrębności regionalnej). Postawa regionalistyczna jednostki może być wyjaśniona psychologicznie (uczucia, przeżycia, więzi), socjologicznie (wartości, tradycje, symbole), politologicznie (polityczne preferencje), historycznie (procesy długiego trwania), ekonomicznie (endogenne czynniki rozwoju) [za: Achremczyk, 1995, s. 59; Chudziński, 2014, s. 104; Omelaniuk, 1998, s. 119–120; Omelaniuk, 1998b, s. 39–40; Partycki, 1995, s. 31–33].

Regionalizm można rozpatrywać w aspekcie przedmiotowym i podmiotowym. W aspekcie przedmiotowym jest obiektywną i konkretną rzeczywistością określaną tożsamością regionalną, wyznaczoną obiektywnie przez terytorium, wspólnotę i kulturę oraz subiektywnie przez identyfikację, czyli samowiedzę i świadomość przynależności do regionu [Skorowski, 1998/99, s. 42–45]. W aspekcie podmiotowym regionalizm jest rozumiany jako forma działalności, zaangażowania na rzecz regionu i w regionie, zmierzająca do aktywizacji sił dla unowocześnienia życia w regionie we wszystkich płaszczyznach. Działalność ta przyjmuje formę świadomego uczestnictwa we współodpowiedzialności za oblicze własnego regionu nie tylko z punktu widzenia zachowania i ochrony relikwów kultury, ale przede wszystkim w celu unowocześniania życia w regionie w płaszczyźnie społecznej, kulturowej, ekologicznej, gospodarczej i politycznej dla zachowania autonomii regionu. Reasumując, przedmiotowe i podmiotowe ujęcie regionalizmu sprowadza się do konglomeratu wspólnoty etnicznej, kultury regionalnej, terytorium etnograficznego, poczucia tożsamości i działania [Skorowski, 1998/99, s. 46–71, 258].

Henryk Skorowski opisuje cztery wymiary idei regionalizmu. W pierwszym wymiarze regionalizm nie sprowadza się do skansenu, rezerwatu pielęgnującego tradycje i historię, ale ukazuje dynamizm życia społecznego. W drugim wymiarze aksjologię środowiska regionalnego rozumie się przez odwołanie do podmiotu, którym są wspólnoty osób. W trzecim wymiarze regionalizm współczesny jest szansą dla osoby, która powinna mieć zabezpieczoną przestrzeń do akceptowania i interioryzacji systemu wartości odpowiadającej jej godności, ucieleśnionych w kulturze. Z kulturą w sensie aksjologicznym wiąże się problem sprzężenia zwrotnego między człowiekiem a kulturą, będącą uprawianiem człowieczeństwa: człowiek tworząc kulturę sam jest przez nią stwarzany. W zamkniętej kulturze tradycyjnej kultura obdarzała człowieka ładem, harmonią, uregulowaniem stosunku do innych ludzi przez obrzędy i wzory zachowań na każdą okazję za cenę posłuszeństwa sprawdzonym wartościom moralno-społeczno-religijnym, ale i zwolnienie z odpowiedzialności. Umożliwiała to zakorzenienie w kulturze dające poczucie „bycia sobą i u siebie”, chroniącym przed zagubieniem w kulturze masowej i atomizowanym dziś społeczeństwie, w Castellowskiej beczasowości i przestrzeni przepływów. W wymiarze czwartym idea regionalizmu zasadza się na upodmiotowieniu społeczności lokalnej jako realnym bycie, gwarantującym korzystanie z prawa, dającym wolność i autonomię do aktywnego działania w wielorakich strukturach kulturowo-społeczno-polityczno-ekonomicznych [Skorowski, 2014, s. 66–83].

Henryk Skorowski klasyfikuje koncepcje regionalizmu wyróżniając pięć jego grup. W koncepcji ogólnej regionalizm to różnorodność natury geograficznej, historyczno-kulturowej, społecznej, demograficznej, religijnej i gospodarczej. W drugim ujęciu regionalizm określa przestrzeń szczególnie bliską danej osobie. W trzeciej grupie mieszczą się pojęcia sprowadzające regionalizm do kręgu spraw widzianych pod kątem przeszłości i tradycji. Dwie kolejne koncepcje przenoszą rozumienie regionalizmu do osobistych, subiektywnych odczuć człowieka, traktując go w pespektywie więzi uczuciowej z regionem, samoświadomością przynależności do obszaru, małej ojczyzny, kraju ojców, swojszczyzny oraz jako przejaw działalności określanej mianem ruchu społecznego. W tym ostatnim ujęciu regionalizm określany jest jako ruch społeczny pielęgnujący dziedzictwo kulturowe i wyrażający sprzeciw wobec nieuwzględniania odrębności w życiu społecznym i podziałach administracyjnych [Skorowski, 1998/99, s. 34–38].

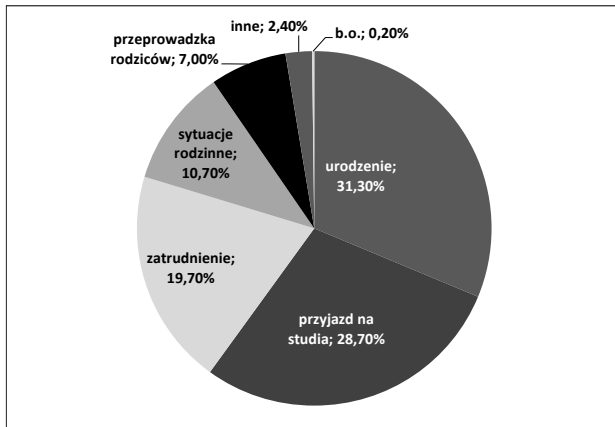
Postępujące w społeczeństwie informacyjnym rozproszenie więzi społecznych, zawiązywanych pomiędzy większą liczebnością jednostek nieograniczonych przestrzenią fizyczną, wpływa na przemiany tradycyjnych społeczności lokalnych w kierunku zbiorowości lokalnych [Leśniak-Moczuk, 2008, s. 30, 496–512]. Zdaniem Beaty Ociepki indywidualny charakter kontaktów prowadzonych za pośrednictwem Internetu nie sprzyja utrzymywaniu tradycyjnych więzi w społeczności lokalnej. A do tworzącej się w Internecie ponadnarodowej sfery publicznej, niezależnie od czasu i przestrzeni, może zostać przeniesiona debata publiczna z forum samorządu lokalnego [Bauer, 2001, s. 88]. Uczestnikami internetowej debaty przekraczającej granice mogą być podmioty lokalne, które w rzeczywistości wirtualnej intensyfikują swoje kontakty podtrzymujące więzi. Podmiotami łączącymi się w sieci mogą być stowarzyszenia regionalne i ich członkowie. Rozproszenie terytorialne towarzystw regionalnych niesprzyjające osobistym kontaktom i współpracy można rozwiązać z pomocą Internetu, o ile pozwoli na to wyposażenie w sprzęt biur zarządów. Przykładem sieciowego charakteru struktur poszczególnych towarzystw regionalnych jak i ich sfederalizowanych związków jest działalność Wojewódzkiej Rady Towarzystw Regionalnych w Lublinie [Drewniak, Parzyszek, 2014, s. 135–151]. Sławomir Partycki upatruje w usieciowieniu regionalizmu szans nowoczesnego sposobu dotarcia do świadomości młodego pokolenia specyfiki historycznej polskiego ruchu regionalnego cechującego się nieformalnymi strukturami i spontanicznymi działaniami będącymi emanacją pragnień i potrzeb człowieka [Partycki, 2014, s. 124–129, 131].

RZESZÓW W SONDAŻACH I RANKINGACH

...Rzeszów, to nie takie znów małe miasteczko... – słowa piosenki Jana Wywrockiego, radnego miasta Rzeszowa i Małgorzaty Ostrzychowskiej, wprowadzają w klimat dynamicznie rozwijającego się miasta wojewódzkiego, położonego

nad rzeką Wisłok. W 2016 r. w Rzeszowie mieszkało 187 208 osób. Zwiększanie się liczby mieszkańców w polskich miastach należy dziś do rzadkości, na skutek ograniczania czynników przyciągających wiejskich emigrantów. Według prognozy demograficznej GUS, w ciągu najbliższych 35 lat tylko w Rzeszowie i Warszawie wzrośnie liczba ludności. Zasiedlanie Rzeszowa od okresu powojennego do czasów transformacji systemowej następowało poprzez migracje z wiejskich terenów Rzeszowszczyzny, a obecnie dzięki poszerzaniu granic miasta i nowemu zjawisku, jakim są przeprowadzki z innych, niekiedy większych miast. Wielkość i jakość kapitału ludzkiego jest nowoczesnym czynnikiem rozwoju, dlatego przy niskim poziomie przyrostu naturalnego ruchy migracyjne stanowią istotne zagadnienie badawcze [Rzeszów, http].

Ocenie publicznej w sondażu przeprowadzonym w 2016 r. na próbie 500 osób poddano miasto Rzeszów promowane przez jego miłośników udzielających się w towarzystwach regionalnych. Wyniki sondażu określające pochodzenie rzeszowian i przyczyny migracji do Rzeszowa zobrazowano na rys. 1.

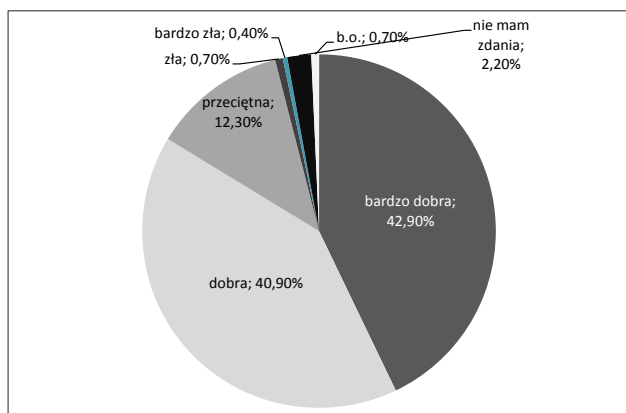

Rys. 1. Determinanty zamieszkania w Rzeszowie

Źródło: opracowanie własne.

Struktura podanych przez respondentów związków z Rzeszowem wskazuje na duże zróżnicowanie powodów zamieszkania w tym mieście. Rozkład powyższych odpowiedzi został wyznaczony w dużym stopniu przez celowy dobór próby badawczej z nadreprezentacją młodego pokolenia. Duży odsetek młodzieży podkarpackiej spoza Rzeszowa wybiera to miasto na miejsce studiowania. Stąd prawie 29% respondentów mieszka z tej racji w stolicy województwa. Stanowiska pracy przyciągnęły prawie 20% badanych. Sprawy rodzinne to kolejna motywacja do zmian miejsca zamieszkania, w tym przypadku prawie 18% respondentów z tego powodu zamieszkuje w Rzeszowie. Tylko prawie jedna trzecia respondentów mieszka tu od urodzenia.

Postrzeganie Rzeszowa przez jego mieszkańców pod kątem oceny kierunków rozwoju na tle innych miast zostało zaprezentowane na rys. 2.

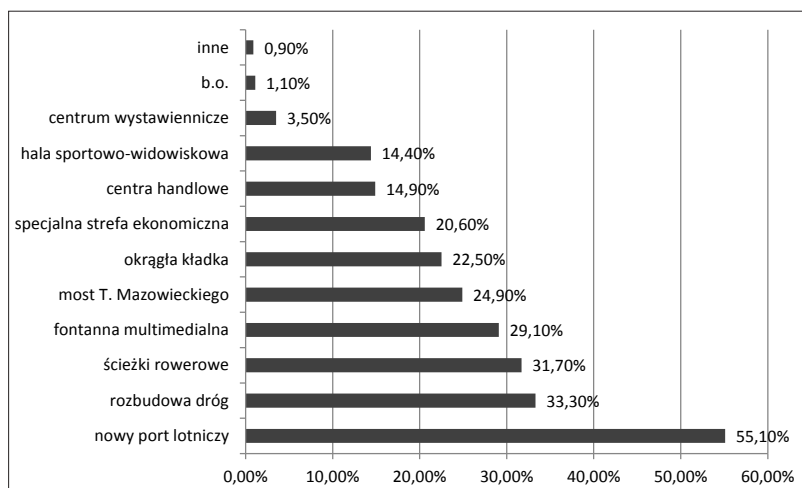

Rys. 2. Ocena kierunków rozwoju Rzeszowa na tle innych miast

Źródło: opracowanie własne.

Z danych rys. 2 wynika, że większość respondentów docenia starania władz miasta o poprawę jego wizerunku. Świadczy o tym 84% odpowiedzi oceniających rozwój Rzeszowa jako bardzo dobry i dobry, 12,3% jako przeciętny, a tylko 1,1% jako zły i bardzo zły.

Wyniki rankingu nowych inwestycji z punktu widzenia rozwoju Rzeszowa zamieszczono na rys. 3.

Rys. 3. Ranking nowych inwestycji

Źródło: opracowanie własne.

Preferencje badanych rzeszowian wyraźnie wskazują na ich prorozwojowe nastawienie. Wybierali oni najczęściej te inwestycje, które mogą przyczynić się do wysokiej oceny miasta jako dogodnego miejsca do lokowania kapitału, szczególnie przez inwestorów z zewnątrz. Efektem takiego toku myślenia jest pierwsza lokata przyznana portowi lotniczemu przez ponad połowę respondentów. Do inwestycji tworzących infrastrukturę techniczną sprzyjającą rozwojowi gospodarczemu można zaliczyć rozbudowę dróg, most i specjalną strefę ekonomiczną. Inwestycje te uzyskały odpowiednio jedną trzecią głosów (2. miejsce), jedną czwartą (5. miejsce) i jedną piątą (7. miejsce). Wysoką lokatę uzyskały także ścieżki rowerowe (prawie na równi z oceną dróg) podnoszące jakość życia w aspekcie ekologicznym i prozdrowotnym. Niewiele niżej (o 2,6 pkt proc.) oceniono fontannę multimedialną jako miejsce wydarzeń kulturalnych i letnie kąpielisko dla dzieci. Prawie jedną czwartą głosów zebrała okrągła kładka, która jest nie tylko funkcjonalna, ale może nawet przede wszystkim stała się ozdobą centrum miasta, szczególnie poprzez iluminację świetlną. Poniżej 20% wskazań znalazły się centra handlowe i hala sportowa, a nierozpoznawalne było jeszcze znajdujące się przed otwarciem Centrum Wystawieniczo-Handlowe. Respondenci mieli również możliwość wpisania zrealizowanych w mieście inwestycji, które ich zdaniem zasługują na najwyższą ocenę. Lista takich inwestycji jest następująca: inteligentny system informacyjny w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym, rozbudowa Uniwersytetu Rzeszowskiego, budowa chodników w Budziwoju oraz czystość, estetyka i zieleń.

Świadectwem osiągnięć władz miasta, regionalistów i mieszkańców jest rekordowa liczba nagród zdobyta w rankingach i konkursach, w tym 3 na poziomie światowym, 9 w krajach europejskich, 106 w skali ogólnopolskiej i 15 w wymiarze regionalnym. Biorąc pod uwagę cykliczny wymiar niektórych spośród 133 konkursów, to nagród do Rzeszowa trafiło dużo więcej od tej liczby. Na poziomie światowym miasto zdobyło nagrody w następujących rankingach: „European Awards for Best Practices, Europejskie”, CEE Shared Services and Outsourcing Awards, „Najlepsze Miejsca dla Biznesu”, EBA (*Europe Business Assembly*), Europejskie Zgromadzenie Biznesu. W skali europejskiej przyznano mu nagrody w poniższych rankingach: „Dom, Najlepsza inwestycja budowlana po obu stronach wschodniej granicy UE”; „Zjednoczona Europa”, Europejskie Zgromadzenie Biznesu, Klub Rektorów Europy z siedzibą w Oxfordzie w Wielkiej Brytanii; Europejski Urząd Statystyczny; „Najpiękniejsze Święto Miasta”, Fundacja „Lebendige Stadt” Hamburg; „Najbardziej inteligentne miasta średniej wielkości w Europie”, Centre of Regional Science Vienna University of Technology (Austria), OTB Research Institute for Housing, Urban and Mobility Studies Delft University of Technology (Holandia), Department of Geography University of Ljubljana (Słowenia); Muzeum Skarbów Matki Ziemi, Znaczek Turystyczny w 15 krajach nadawany ciekawym miejscom; „Smart Cities” (inteligentne miasta), Uniwersytety z Wiednia, Holandii i Słowenii; Mapping the European ICT Poles of Excellence: The Atlas of ICT Activity in Europe, Komisja Europejska; Miasta uczące się”, Fundacja Schumanna [Leśniak-Moczuk, 2016, s. 209–227].

Przez 73 lata Rzeszów jako stolica województwa rozwinął się od prowincjonalnego miasteczka pretendując do rangi stolicy innowacji.

ZAKOŃCZENIE

Realizacja polityki społecznej w sferze kultury, nauki, edukacji, oświaty, turystyki i sportu, ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego, polityki ludnościowej, mieszkaniowej i rynku pracy, prewencji patologiom społecznym i ekologii wymaga zgodnej współpracy i kooperacji samorządów z organizacjami pozarządowymi. Towarzystwa regionalne wpisują się w ten klimat współdziałania, wysuwając wiele cennych inicjatyw i realizując je kosztem wolnego czasu i zasobów materialnych swoich członków. Doświadczenie prawie czterech dekad takiego współdziałania pokazuje skuteczność i słuszność wspólnie podejmowanych działań, ale także uczula na konieczność większej otwartości strony urzędowej na kreatywność i oddanie sprawom publicznym aktywnych działaczy społecznych towarzystw regionalnych. Uczestnicy ruchów regionalnych, realizując swoje pasje, przyczyniają się bowiem do budowania wspólnego dobra w lokalnych społecznościach. Poprzez swoją bezinteresowną aktywność w podejmowanych akcjach, wydawanie czasopism i gazet lokalnych, publikowanie monografii, materiałów poglądowo-reklamowych promują oni swoje lokalne ojczyzny. Autorskie badania sondażowe przeprowadzone wśród mieszkańców miasta Rzeszowa ilustrują ich zainteresowanie sprawami miasta, którym mogą się poszczycić nie tylko w skali kraju, ale także na arenie międzynarodowej.

BIBLIOGRAFIA

- Achremczyk S., 1995, *Region w nauczaniu historii* [w:] *Regionalizm – tradycja i współczesność*, materiały z sesji popularnonaukowej, red. B. Barczewska, Zarząd Główny Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” i in., SSK „Pojezierze”, Olsztyn.
- Bauer Z., 2001, *Internet, czyli globalne w lokalnym* [w:] *Regionalizm, lokalizm, media*, materiały z konferencji, red. E. Chudziński, Małopolski Ośrodek Dokumentacji Regionalnej, Ziemia Bocheńska Stowarzyszenie Rozwoju Regionu, Biuro Programów Regionalnych TVP SA, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia.
- Chorążki W., 2001, *Prasa regionalistyczna w okresie transformacji* [w:] *Regionalizm, lokalizm, media*, materiały z konferencji, red. E. Chudziński, Małopolski Ośrodek Dokumentacji Regionalnej, Ziemia Bocheńska Stowarzyszenie Rozwoju Regionu, Biuro Programów Regionalnych TVP SA, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia.
- Chudziński E., 2014, *Medialne aspekty regionalizmu* [w:] *Regionalizm polski – 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*, Bydgoszcz.
- Damrosz J., 2014, *Czy regionalizm polski jest przeżytkiem?* [w:] *Regionalizm polski – 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*, Bydgoszcz.

- Damrosz J., 1998, *Obszary etnokulturowe a granice państw i regionów* [w:] *Czym jest regionalizm?* VI Kongres Regionalnych Towarzystw Kultury, red. S. Bednarek i in., Rada Krajowa Regionalnych Towarzystw Kultury, Wrocław–Ciechanów.
- Drewniak A., Parzyszek M., 2014, *Wojewódzka Rada Towarzystw Regionalnych w sieci miłośniczego ruchu regionalnego Lubelszczyzny* [w:] *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*, Bydgoszcz.
- Leśniak-Moczuk K., 2008, *Przemiany wiejskich społeczności lokalnych w odniesieniu do miasta. Studium zmiany systemowej*, Wyd. UR, Rzeszów.
- Leśniak-Moczuk K., 2008, *Towarzystwo Przyjaciół Rzeszowa. Socjologiczny portret ruchu regionalnego*, Resoviana, Rzeszów.
- Olbracht-Prondzyński C., 2014, *Cóż regionalistom po samorządach i na cóż w samorządach regionalności?* [w:] *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*, Bydgoszcz.
- Omelaniuk A.J., 1998, *Ruch regionalny wobec wyzwań przyszłości* [w:] *Integracja europejska a ruch regionalny w Polsce*, red. A.J. Omelaniuk, „Silesia”, Krajowy Ośrodek Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury. Krajowa Rada Regionalnych Towarzystw Kultury, Wrocław, Ciechanów.
- Omelaniuk A.J., 1998b, *Z regionalizmem w XXI wiek*, referat programowy na VI Kongres Regionalnych Towarzystw Kultury, „Silesia” KODRTK, Wrocław–Ciechanów.
- Partycki S., Drewniak A., 2015, *Dziennikarstwo regionalne. Doświadczenia towarzystw regionalnych* [w:] *Media lokalne w budowaniu tożsamości regionalnej. Dobre praktyki stowarzyszeń regionalnych na Lubelszczyźnie*, red. M. Parzyszek, KUL, UMCS, Wojewódzka Rada Towarzystw Regionalnych, Wojewódzki Ośrodek Kultury, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, Lublin.
- Partycki S., 2014, *Regionalizm w cyberprzestrzeni. Doświadczenia i wyzwania przyszłości* [w:] *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa, referaty i prezentacje*, Bydgoszcz.
- Partycki S., 1995, *Towarzystwa regionalne a rozwój wiejskich społeczności lokalnych* [w:] *Regionalizm – tradycja i współczesność*, materiały z sesji popularnonaukowej, red. Barbara Barczewska, Zarząd Główny Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” i in., SSK „Pojezierze”, Olsztyn.
- Parzyszek M., 2015, *Wydawnictwa zwarte ruchu regionalnego na Lubelszczyźnie* [w:] *Media lokalne w budowaniu tożsamości regionalnej. Dobre praktyki stowarzyszeń regionalnych na Lubelszczyźnie*, red. M. Parzyszek, KUL, UMCS, Wojewódzka Rada Towarzystw Regionalnych, Wojewódzki Ośrodek Kultury, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, Lublin.
- Rzeszów jest miastem zadbanym rozwijającym się i zielonym, w którym żyje się dobrze*, <http://www.rzeszow.pl/miasto-rzeszow/rankingi/2016-r/rzeszow-jest-miastem-zadbanym-rozwijajacym-sie-i-zielonym-w-ktorym-zyje-sie-dobrze> [2016].
- Skorowski H., 1998/99., *Europa regionu. Regionalizm jako kategoria aksjologiczna*, Wydaw. Fundacji Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa.
- Skorowski H., 2014, *Perspektywy regionalizmu 25 lat po zmianach polityczno-społecznych w Polsce* [w:] *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*, Bydgoszcz.

Turowski J., 1998, *Regiony – regionalizm – lokalizm* [w:] *Czym jest regionalizm?* VI Kongres Regionalnych Towarzystw Kultury, red. S. Bednarek i in., Rada Krajowa Regionalnych Towarzystw Kultury, Wrocław–Ciechanów.

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest zagadnieniu regionalizmu w kontekstach teoretycznych i praktycznych. Zdefiniowano pojęcia region i sposoby jego delimitacji oraz regionalizm w aspekcie historycznym, ideologicznym i politologicznym. Przedstawiono trzy perspektywy regionalizmu, przedmiotowe i podmiotowe ujęcie regionalizmu, opisano cztery wymiary idei regionalizmu, dokonano klasyfikacji koncepcji regionalizmu, wyjaśniono pojęcie postawy regionalistycznej. Zwrócono uwagę na aspekty funkcjonowania regionalizmu w społeczeństwie informacyjnym i obszary wykorzystania Internetu dla rozwoju działań ruchów regionalnych. W części empirycznej poddano analizie przykład pochodzący z autorskich badań sondażowych zrealizowanych w populacji mieszkańców Rzeszowa. Wybór tego miasta łączy się z działalnością Towarzystwa Przyjaciół Rzeszowa, jako jednego ze starszych i prężnie działających ruchów regionalnych na Podkarpaciu. Zaprezentowano wyniki badań dotyczące motywacji i pochodzenia imigrantów do miasta wojewódzkiego, oceny kierunków rozwoju Rzeszowa na tle innych miast oraz rankingu nowych inwestycji. Przedstawiono osiągnięcia rozwoju miasta w aspekcie gospodarczym, kulturalnym, społecznym i ekologicznym widoczne w zestawieniu nagród i laurów zdobytych przez władze miasta w konkursach i rankingach w skali ogólnoswiatowej, europejskiej, krajowej i regionalnej.

Słowa kluczowe: region, regionalizm, ruch regionalny, Rzeszów.

Regionalism in theory and practice

Summary

The article is devoted to the issue of regionalism in theoretical and practical contexts. The notions of the region and the ways of its delimitation and regionalism in the historical, ideological and political aspects have been defined. The paper presents three perspectives of regionalism, subjective and objective approach to regionalism, four dimensions of the idea of regionalism, classification of the concept of regionalism, as well as the concept of regionalist attitude. Attention was paid to the aspects of the functioning of regionalism in the information society and the areas of using the Internet for the development of regional movements. In the empirical part, an example from the original surveys carried out in the population of Rzeszów was analysed. The choice of this city is connected with the activity of Towarzystwo Przyjaciół Rzeszowa [Friends of Rzeszów Association], as one of the oldest and dynamically operating regional movements in Podkarpacie. The paper presents the results of the research on the motivation and origin of immigrants to the provincial city, the assessment of the development directions of Rzeszów against the background of other cities and the ranking of new investments. Achievements of the city's development in the economic, cultural, social and ecological aspects are presented in a form of a list of awards and laurels won by the city authorities in competitions and rankings on a global, European, national and regional scale.

Keywords: region, regionalism, regional movement, Rzeszów.

JEL: Z10, Z13, D71, R11, R23.